

อบต.โคกสว่าง
รับเลขที่ ๒๕๗/๒๕๖๕
วันที่ ๒๘ มี.ค. ๒๕๖๕

ที่ รอ ๑๑๑๘/ว ๓๕๖๕

ที่ว่าการอำเภอหนองพอก
ถนนทรงบาดาล รอ ๕๕๒๑๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้าผ้าไหมสาเกต

เรียน นายกเทศมนตรีตำบล ทุกแห่ง ,นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทุกแห่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา ลงวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ ๒๕๖๕ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการขอตระเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของผ้าไหมสาเกตอันเป็นสายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มมูลค่าผ้าไหมสาเกต ให้เป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับสากล และกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ประกาศการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต ทะเบียนเลขที่ สข.๒๕๑๐๐๑๓๓ ลงวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

อำเภอหนองพอกพิจารณาแล้ว จึงขอส่งสำเนาประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต และขอความร่วมมือท่านประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง

ขอแสดงความนับถือ

- อำเภอหนองพอก 115

ขอเรียนเรื่องขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าผ้าไหมสาเกต

(นายพิศกร ชนแสนไทย)

นายอำเภอหนองพอก

- 115

(นายสมพงษ์ แก้วสุด)

ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ

๒๘ มี.ค. ๒๕๖๕

จำเอก

(บุญฤทธิ์ กลางประพันธ์)

หัวหน้าสำนักปลัด รักษาราชการแทนปลัด

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง

๒๐ มี.๓ ๒๕๖๕

ที่ทำการปกครองอำเภอ

สำนักงานอำเภอ

ผ้าอุบลบริหารงานทั่วไป

โทร ๐-๔๓๕๗-๙๐๗๑

(นายสงวน ชมภูทิพย์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง

50-

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมสาเกต

ทะเบียนเลขที่ สข 65100173

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต คำขอเลขที่ 59100142 ทะเบียนเลขที่ สข 65100173 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ขึ้นคำขอขึ้นทะเบียน 27 กันยายน 2559

ประกาศ ณ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. 2565

(นายวุฒิไกร ลีวีระพันธุ์)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งปง์ชีทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมสาเกต

Saket Silk หรือ Pha Mai Saket

(1) เลขที่คำขอ	59100142	ทะเบียนเลขที่	สท 65100173
(2) วันที่ยื่นคำขอ	27 กันยายน 2559	วันที่ขึ้นทะเบียน	27 กันยายน 2559
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด ถนนเทวาทิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000		
(4) รายการสินค้า	ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าผืน		

(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า
คำนิยาม

ผ้าไหมสาเกต (Saket Silk หรือ Pha Mai Saket) หมายถึง ผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอประดิษฐ์ขึ้นด้วยสายผ้ามัดหมี่โบราณพื้นบ้าน 5 ลาย มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เริ่มจากลายโคมเจ็ด ลายขนาดเล็ก ลายคองเฮี้ย ลายค้ำพา และลายหมากจับ โดยมีเอกลักษณ์สำคัญคือลายนาคน้อย 12 ตัว อยู่ตรงกลาง และลายหมากจับ 3 ล้า เป็นช่องไฟของลายพื้น และแต่ละลายจะทอค้นด้วยผ้าสีพื้นเป็นสีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง) ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผลิตในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของผ้า

(1.1) ผ้าพันคอ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร และไม่เกิน 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

(1.2) ผ้าคลุมไหล่ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

(1.3) ผ้าผืน ประกอบด้วย ขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกต ยาว 2 เมตร) และขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตร (ผ้ามัดหมี่ลายสาเกตยาว 2 เมตร และผ้าผืน ยาว 2 เมตร)

(2) ลักษณะทางกายภาพ

(2.1) ลายผ้ามัดหมี่โบราณพื้นบ้าน 5 ลาย มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เริ่มจากลายโคมเจ็ด นาคน้อย คองเฮี้ย ค้ำพา และหมากจับ ซึ่งลายนาคน้อยต้องมีตัวนาค 12 ตัว (แสดงถึงประเพณี 12 เดือน ของอีสาน หรือ ฮีต 12) และลายหมากจับ ให้ยึดแบบเดิม คือ 3 ล้า

(2.2) ความหนาของผ้าใช้พิมพ์ขนาด ดังนี้ ผ้าพื้นคอ ขนาด 10-15 หลบ ผ้าคลุมไหล่ ขนาด 16-20 หลบ ผ้าฝ้าย ขนาด 42 หลบ

(2.3) การทอผ้า แบ่งเป็น เส้นไหมพื้นบ้าน เส้นยืน เส้นพุ่ง ขนาดควบ 4x6 โหมดเส้นเล็ก และเส้นไหมโรงงาน เส้นยืน ขนาด 6 เส้นพุ่ง ขนาด 8 หรือ 10

(2.4) สีผ้า เป็นสีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง)

(2.5) ช่องไฟของลายพื้น เท่ากับ 1.5 เซนติเมตร

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) พันธุ์ไหม ใช้พันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุง และเลี้ยงตามหลักวิชาการเลี้ยงไหมที่ถูกต้อง ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งการเก็บรังไหม ให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการ

(2) การสาวไหม เป็นการดึงเส้นไหมออกจากรังไหม ผ่านพวงสาว (เครื่องสาว) แบบพื้นบ้าน หรือพวงสาว (เครื่องสาว) โหมดแบบปรับปรุง ปริมาณรังไหมที่สาวขึ้นอยู่กับขนาดเส้นไหมที่ต้องการใช้

(3) เส้นไหมจากนอกพื้นที่ ควรใช้เส้นไหมที่มีขนาดมาตรฐานตามลักษณะของไหมพื้นบ้าน ที่มีขนาดเส้นไหมยืนควบ 4 และเส้นไหมพุ่งควบ 6 โหมดเส้นเล็ก ซึ่งเป็นเส้นไหมที่ผลิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจากโรงสาวไหมในประเทศไทยเท่านั้น ที่มีขนาดเส้นไหมยืน 6 และเส้นไหมพุ่ง 8 หรือ 10

การเตรียมอุปกรณ์

(1) โองคันทมี เพื่อการคันเส้นไหม หรือจัดระเบียบการเรียงเส้นไหมเพื่อการทำหัวหมี่

(2) โองมัดหมี่ เพื่อการชิงหัวหมี่ที่ได้มาจากโองคันทมี เพื่อทำการชิงตั้งหัวหมี่ใหม่ในการเตรียมพร้อมที่จะมัดลวดสาย

(3) อ๊กหรือก๊วก เป็นอุปกรณ์สำหรับการกรอเส้นไหมจากโองไหม ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง อาจทำขา 4 ขา 6 ขา หรือ 8 ขา รูปทรงเป็นทรงกระบอก บางแห่งสานด้วยไม้ไผ่มีรูตรงกลาง เพื่อสอดไม้ค้อนอ๊ก สำหรับก๊วกฝ้ายออกจากกง เรียกว่า ก๊วก

(4) กง เป็นอุปกรณ์สำหรับใส่โองไหม เพื่อทำการกรอเข้าไปใส่อ๊ก เป็นเครื่องมือกรอเส้นด้าย ทำงานร่วมกับอ๊ก เพื่อเก็บด้ายที่ปั่นดีแล้วจากเหล็กโนของหลา (ในปั่นด้าย) มาพันรวมกันที่กง ช่างปั่นด้ายจะนำเส้นด้ายมาตรฐานมาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้ง เพื่อเก็บส่วนที่เป็นปม หรือขูดด้ายที่ติดพันมาตอนปั่นด้ายออกให้เรียบร้อย

(5) ไม้ค้อนอ๊ก ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นหลักขึ้นไป แล้วมีคานยื่นออกไปเพื่ออ๊ก

(6) ไม้ทาบทุก เป็นไม้ที่สอดร้อยกับเชือกที่ผูกเข้าด้านบนของพิมพ์ เพื่อให้ผูกยึดติดกับที่

(7) โน เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับการกรอเส้นไหมเข้าหลอดเพื่อนำไปใส่ในกระสวยสำหรับการทอผ้า หรือเป็นอุปกรณ์สำหรับการควดตีเกลียวเส้นไหมไทยหัตถกรรม

(8) หลอด สำหรับใส่เส้นที่ใช้ในกรอ เป็นเส้นพุ่ง

(9) กระสวย ใช้ใส่หลอดเส้นที่กรอเส้นไหมใส่แล้ว เพื่อการทอผ้า ทำจากไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 1 ฟุต หัวหน้าท้ายเรียวงอน ตรงกลางเป็นรางสำหรับใส่หลอดด้ายทางต่ำ (เส้นพุ่ง) เป็นเครื่องมือที่บรรจุหลอดไหมเส้นพุ่งเพื่อนำเส้นไหมไปขัดกับเส้นไหมยืนเดิมมักจะทำด้วยไม้แต่ปัจจุบันมีทั้งทำด้วยไม้และพลาสติก

(10) กี่ทอผ้า ประกอบด้วยโครงสี่เหลี่ยม และเป็นที่ตั้งพืมที่เก็บตะกอเรียบร้อยแล้ว

(11) พืม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเรียงเส้นไหมให้เป็นระเบียบ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้า มีตัวพืมที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง เป็นกรอบสี่เหลี่ยม หรือทำด้วยโลหะ มีลักษณะเป็นซี่เล็กๆ เรียงเป็นดับ (เรียงเข้าชุดเป็นแถวอย่างระเบียบ) อยู่ตรงกลาง และระยะห่างของฟันเป็นที่ใช้สำหรับสอดเส้นไหมผ่าน

(12) ไม้เหยียบหูก คือ อุปกรณ์ที่เป็นท่อนไม้ที่อยู่ด้านล่างของกี่ทอผ้า มีเชือกโยงติดกับตะกอพืม เพื่อให้เท้าเหยียบให้เส้นยืนสลับขึ้นและลง เพื่อการสอดเส้นพุ่งในการทอผ้า

(13) หลักเดือ เป็นอุปกรณ์ในการค้นเครื่องเดินยืน

(14) แปรงทาแบ่งบนเส้นยืน คือ อุปกรณ์สำหรับใช้ทาไม้แบ่งบนเส้นยืนเพื่อป้องกันเส้นยืนแตกในขณะที่ทอผ้า

(15) ไม้คันผั่ง เป็นอุปกรณ์ที่ทำด้วยไม้ไผ่ ใช้ค้ำยันขอบริมผ้าหน้ากว้างทั้งสองด้านของหน้ากว้างยืนผ้าให้ตั้งและตรงตลอดทั้งแนวความยาว

การเตรียมเส้นไหม

(1) การฟอกขาวไหม หรือการลอกขาวไหม (การดองไหม) เป็นกระบวนการทำความสะอาดใยไหมด้วยการกำจัดขาวไหม เพื่อเตรียมเส้นไหมก่อนที่จะนำมาย้อมสีต่างๆ โดยไหมที่ผ่านการฟอกขาวจะมีลักษณะมีนวล อ่อนนุ่ม สามารถย้อมติดสีต่างๆ ได้ดี ควรฟอกขาวไหมด้วยต่าง เช่น การใช้น้ำด่างขี้เถ้า หรือการใช้สารเคมีจำพวกต่างๆ ได้แก่ โซเดียมคาร์บอเนต โซเดียมไฮดรอกไซด์ เป็นต้น

(2) การย้อมไหมสาเหตุ เป็นการย้อมเส้นไหมโดยการใช้สีธรรมชาติ หรือสีสังเคราะห์ เพื่อให้ได้สีของเนื้อผ้าที่สวยงามตรงตามมาตรฐาน

- สีธรรมชาติส่วนใหญ่ได้มาจากส่วนต่างๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่นต้นไม้ และรากไม้ เป็นต้น

- สีสังเคราะห์หรือสีเคมี เป็นสีที่มีความบริสุทธิ์ของตัวสีมาก สามารถนำสีเหล่านั้นมาผสมให้ได้สีตามที่ต้องการ และปรับระดับความเข้มของสีได้ วิธีการย้อมทำได้ง่ายและสะดวก สีที่ย้อมได้จะมีความสดสวย และติดทนนาน

(3) การค้นเส้นยืน นำเส้นไหมที่ทำการลอกขาวไหม ทำการย้อมสีเพื่อกรอกไหมเข้าอีก แล้วนำเส้นไหมมาเข้าหลักพืม (หลักเดือ) เพื่อค้นเส้นยืน ซึ่งความยาวแล้วแต่ความต้องการ ส่วนจำนวนเส้นไหมจะนับตามขนาดของพืมที่จะใช้

(4) การเตรียมเข้าพืชม สำหรับการทอดต่อเนื่องจากพืชมที่มีตะกอกแล้ว จะใช้วิธีการสับหูก โดยการนำเส้นไหม ยืนที่คั่นไว้มาผูกกับเส้นไหมเดิมที่ตะกอกพืชมอันก่อน ด้วยการผูกเส้นไหมแต่ละเส้นเรียงตามลำดับให้ครบทุกเส้น เมื่อสับหูกเสร็จแล้ว ทำการจัดเส้นยืนตะกอกพืชม และพืชมบนก็ทอดผ้าให้เรียบร้อย พร้อมทอดตะกอกที่เหลือในช่วงต่อไหม เพื่อให้เส้นยืนที่จะเริ่มทอดตั้งแนบ

(5) การคันเส้นพุ่ง (คันหมี) เป็นการนำเส้นไหมที่ลอกกาแล้ว มาคันเส้นพุ่ง โดยใช้โองคันหมี ซึ่งการคันหมี แต่ละลายจะมีลำไหมไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับลาย การคันเส้นพุ่งจะทำการคันเส้นไหมประมาณสองรอบของแต่ละลำ ไป-กลับ เมื่อคันเสร็จจะมัดที่หัวไว้ เพื่อนำออกจากโองคันหมีไปใส่โองสำหรับมัดหมี

(6) การมัดหมี เป็นกระบวนการมัดลายตามที่ได้ออกแบบไว้ด้วยการใช้เชือกฟาง หลังจากมัดลายเสร็จ นำไหม (หัวหมี) ออกจากโองมัดหมี มาย้อมสีตามลำดับของสีที่ต้องการ ซึ่งการย้อมสีที่ต้องการบริเวณที่มัดหมีไว้ จะไม่ติดสี จะยอมก่สักครั้งก็แล้วลายหมี การมัดหมีส่วนใหญ่จะเริ่มมัดขาวหรือเหลืองแล้วแต่ลายในการย้อมสีแต่ละครั้ง จะทำการต้มหัวหมีในน้ำร้อนครั้งละไม่ต่ำกว่า 30 นาที เพื่อให้เส้นไหมอิมสีและสีไหมติดทนนาน

(7) การกรอเส้นไหม (หมี) โดยการนำหัวหมีที่แกะฟางออกแล้วใส่กรงเพื่อกรอ (กวัก) เส้นไหมเข้าอีก จากนั้นกรอเส้นไหมเข้าอีก และทำการกรอเส้นไหมจากอีกเข้าหลอดโดยการใช้ในสำหรับกรอ และจะต้องเรียงลำดับหลอดหมีด้วยการร้อยหลอดหมี เพื่อให้เส้นไหมมัดหมีออกลายหมีตามที่มัดไว้

การทอดผ้าไหมสาเกต

การทอดผ้าไหมสาเกต จะเริ่มทอดเมื่อเตรียมพืชมและเส้นพุ่ง (มัดหมี) เสร็จแล้ว โดยใช้หลอดไหมที่เรียงลำดับ ลายไว้ใส่ในกระสวยเพื่อทอดด้วยการสอดกระสวยพุ่งผ่านร่องสลักของเส้นไหม ไป-มา ซ้าย-ขวา จนหมดเส้นไหม มัดหมี หรือพอกกับความยาวของผ้าไหมมัดหมีที่ต้องการ โดยมีวิธีการทอดผ้าไหมสาเกต ดังนี้

(1) ลายผ้า เริ่มจากลายโคมเจ็ด นาคน้อย คองเอี้ย ค้าเพา และหมากจับ ซึ่งลายนาคน้อยต้องมีตัวขนาด 12 ตัว (แสดงถึงประเพณี 12 เดือนของอีสาน หรือ ฮีต 12) และลายหมากจับ ให้ยึดแบบเดิม คือ 3 ลำ

(2) ความหนาของผ้าใช้พืชมขนาด ดังนี้ ผ้าพื้นคอ ขนาด 10-15 หลบ ผ้าคลุมไหล่ ขนาด 16-20 หลบ ผ้าผืน ขนาด 42 หลบ

(3) การทอดผ้า แบ่งเป็น เส้นไหมพื้นบ้าน เส้นยืน เส้นพุ่ง ขนาดควบ 4x6 โหมดเส้นเล็ก และเส้นไหมโรงงาน เส้นยืน ขนาด 6 เส้นพุ่ง ขนาด 8 หรือ 10

(4) สีผ้า เป็นสีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ สีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง)

(5) ช่องไฟของลายพื้น เท่ากับ 1.5 เซนติเมตร

(6) ขนาดผ้า แบ่งเป็น

- ผ้าพื้นคอ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร และไม่เกิน 45 เซนติเมตร ความยาว ไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

- ผ้าคลุมไหล่ ขนาดหน้ากว้างไม่น้อยกว่า 45 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 170 เซนติเมตร

- ผ้าผืน แบ่งเป็น ขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร (ผ้ามัดหมีลายสาเกตยาว 2 เมตร) และขนาดผ้าหน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 4 เมตร (ผ้ามัดหมีลายสาเกตยาว 2 เมตร และผ้าพื้นยาว 2 เมตร)

การบรรจุทับท้อ

(1) รายละเอียดบนฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ผ้าไหมสาเกต” หรือ “Saket Silk” หรือ “Pha Mai Saket”

(2) ให้ระบุชื่อและที่อยู่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 19 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 103 องศา 16 ลิปดาตะวันออก ถึง 104 องศา 21 ลิปดาตะวันออก ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบสูง ทางตอนเหนือมีภูเขาติดต่อกันจากเทือกเขาภูพานเป็นเขตลุ่มน้ำยัง บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นเขตลุ่มน้ำชี มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม แม่น้ำมูลและลำน้ำสาขาประกอบด้วย ลำน้ำเสียว ลำน้ำพลับเพลา ลำน้ำเตา เป็นต้น ดินส่วนใหญ่มีความชื้นที่เหมาะสม ทำให้ต้นหม่อนเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง จังหวัดร้อยเอ็ดจึงมีพื้นที่ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว (ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์) ทำให้จังหวัดร้อยเอ็ดมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและบางพื้นที่เป็นภูเขาเตี้ยๆ ทำให้อากาศไม่หนาวเย็นมากนักในช่วงฤดูหนาว แต่อากาศจะค่อนข้างร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน โดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.3 องศาเซลเซียส

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว ประกอบกับมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย เช่น แม่น้ำชี ลำน้ำยัง ลำน้ำเสียว ลำน้ำพลับเพลา ลำน้ำเตา และแม่น้ำมูล เป็นต้น ทำให้พื้นดินของเมืองร้อยเอ็ด มีความชุ่มชื้น อุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเพาะปลูกหรือการกสิกรรม อาชีพประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม จึงมีการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

สาเกตนคร เป็นชื่อในอดีตของเมืองร้อยเอ็ด ได้มาจากชื่อในตำนานอุรังคธาตุ (คำบอกเล่าความเป็นมาของพระธาตุพนม จ.นครพนม) ซึ่งกล่าวถึง เมืองใหญ่ที่มีบริวารมากถึงร้อยเอ็ดเมือง และมีประตูเมืองมากถึงร้อยเอ็ดประตู เป็นเมืองศูนย์กลางที่มีอำนาจครอบคลุมออกไปโดยรอบทุกสารทิศ ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคอีสานมานานกว่า 200 ปี มีความอุดมสมบูรณ์และเจริญรุ่งเรืองมากในยุคนั้น มีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่จำนวนมาก กลุ่มชนที่อยู่ในเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มไทยอีสาน กลุ่มไทย-ลาว กลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทย-ส่วย

และกลุ่มภูไท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม มีการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ผ้าไหมที่พบในจังหวัดร้อยเอ็ดส่วนมากเป็นผ้าชิ้น (ผ้าถุงผู้หญิง) ผ้าโล่ง (ผ้าถุงผู้ชาย) สไบ ผ้าพื้น ผ้าขาวม้า และผ้าปุม เป็นต้น ผ้าชิ้นไหมส่วนมากจะสวมใส่ในโอกาสสำคัญหรือในงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีบุญผะเหวด บุญกฐิน งานสมรส เป็นต้น โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ถือเป็นเครื่องแต่งกายที่มีลวดลายอันสวยงามมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น และได้สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ

ผ้าไหมสาเกต มาจากชื่อ สาเกตนคร ซึ่งเป็นชื่อเดิมของจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ตั้งชื่อคือ คุณมารศรี บุญเดช นายกเหล่ากาชาดจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2543-2544) ในขณะนั้น เห็นว่าเป็นชื่อที่ไพเราะให้ความรู้สึกลึกซึ้งล้ำด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าไหมสาเกตเกิดจากรวมผ้าที่เป็นอัตลักษณ์การทอผ้าไหมของจังหวัดร้อยเอ็ด จากลายมัดหมี่พื้นบ้าน 5 ลาย ได้แก่ ลายโคมเจ็ด ลายนาคน้อย ลายคองเอี้ย ลายค้ำเพา และลายหมากจับ ซึ่งนิยมทอในกลุ่มชนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด มาทอต่อกันในผ้าผืนเดียวกัน เปรียบเสมือนเป็นการหลอมรวมความสามัคคีของชาวร้อยเอ็ดให้เป็นหนึ่งเดียว โดยแต่ละลายจะทอขึ้นด้วยผ้าพื้นสีดอกอินทนิลบก (สีชมพูอมม่วง) ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด และเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2544 ได้มีประกาศจังหวัดร้อยเอ็ด เรื่อง การกำหนดชื่อและลายผ้า “ลายสาเกต” เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งลายมัดหมี่พื้นบ้านทั้ง 5 ลาย มีความหมายที่สื่อสะท้อน และปกป้องถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวร้อยเอ็ด ดังนี้

- 1) ลายโคมเจ็ด หมายถึง โคมไฟส่องสว่างสู่ความรุ่งเรือง ความอุดมสมบูรณ์ ความเพิ่มพูนของผลผลิต ตลอดถึงการอยู่ดีกินดีของชาวร้อยเอ็ด
- 2) ลายนาคน้อย หมายถึง ลายนาคพ่นน้ำ เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้น ผ่นตกต้องตามฤดูกาล ยังความอุดมสมบูรณ์แก่ไร่นา
- 3) ลายคองเอี้ย หมายถึง ลักษณะของสายน้ำที่เอื้ออำนวยต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวร้อยเอ็ด
- 4) ลายค้ำเพา หมายถึง ความซื่อตรงมุ่งมั่น เข้มแข็ง คงทน ความยั่งยืนแห่งมิตรภาพของชาวร้อยเอ็ด (เป็นลายเส้นตรงประกอบด้วย เส้นสองเส้น)
- 5) ลายหมากจับ หมายถึง ความประทับใจ (จับจิตจับใจ) เมื่อใครได้พบเห็นความเมตตาใจของชาวร้อยเอ็ดแล้ว อยากจะไปมาหาสู่ตลอดไป (หมากจับ เป็นชื่อพืชชนิดหนึ่ง)

ทั้งนี้ “ผ้าไหมสาเกต” ได้รับการบันทึกไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ตามสำเนาหนังสือที่ สร 51001/1819 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2550 จึงเป็นผ้าไหมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งคำขวัญจังหวัดร้อยเอ็ดที่ว่า “สิบเอ็ดประตูเมืองงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงพลาญชัย เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ”

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตผ้าไหมสาเกต ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) ผ้าไหมสาเกต ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า ผ้าไหมสาเกต รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(๙) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

(1) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต

(2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติตนสำหรับสมาชิก ผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมสาเกต และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับ ผู้ผลิตและระดับจังหวัด

